

23. 8. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nastavení smluvní pokuty v obchodních vztazích

Smluvní pokuta je jedním z nejčastěji používaných právních instrumentů sloužících k motivování povinného, aby splnil svojí smluvní povinnost. Při jejím smluvním nastavení však v praxi mohou nastávat pochybnosti, zejména co se týče vymezení povinností, na které se daná smluvní pokuta vztahuje, jakož i určení její výše nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí.

Nová právní úprava smluvní pokuty v zákoně č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“ nebo „nový občanský zákoník“) z převážné části adaptovala pojetí smluvní pokuty ze zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, a proto lze i pro výklad pojetí smluvní pokuty v NOZ aplikovat i judikaturu Nejvyššího Soudu ČR ke staré úpravě účinné před 1. 1. 2014. Nový občanský zákoník nově klasifikuje smluvní pokutu jako instrument sloužící k utvrzení dluhu, tedy k posílení postavení oprávněného, nikoliv jako zajišťovací instrument, jak tomu bylo v právní úpravě účinné do 31. 12. 2013. Dále je nesporným přínosem adaptace principu objektivní odpovědnosti za porušení smluvní povinnosti. Nezávisí tedy právo oprávněného na smluvní pokutu na tom, zda se jedná o zaviněné, či nezaviněné povinnosti. Oprávněný ze smluvní pokuty tedy oproti nároku na náhradu škody nemusí prokazovat zavinění povinného, resp. dlužníka.

Moderační právo soudu

Nový občanský zákoník dále adaptuje v § 2051 modifikované právo soudu moderovat výši smluvní pokuty, kdy nově musí dlužník (povinný) soudu navrhnout, aby výše smluvní pokuty moderoval. Odpadá tímto neplatnost ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy (např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 31 Cdo 2707/2007).

Musí však soud moderovat výši smluvní pokuty, jakmile je splněna podmínka nepřiměřenosti, anebo je na uvážení soudu, zda k moderaci přistoupí? Judikatura je zde nejednoznačná. Na jedné straně máme rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1961/2008, které tvrdí, že je na uvážení soudu, zda výši smluvní pokuty poníží na přiměřenou hodnotu. Na druhé straně nám rozhodnutí NS ČR sp. zn. 26 Cdo 1457/2015 říká, že je povinností soudu moderovat smluvní pokutu, jakmile jsou splněny podmínky nepřiměřenosti. Podle Petra Čecha je nutné aplikovat pravidlo o důvodném očekávání (§ 13 NOZ), kdy soud musí moderovat výši smluvní pokuty v takovém případě, jehož okolnosti by se shodovaly s rozhodnutím soudu, kde výše pokuty byla moderována na přiměřenou výši.

Je třeba upozornit, že právo soudu moderovat výši smluvní pokuty neplatí pro případy spotřebitelských smluv, kde nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta znamená její absolutní neplatnost.

Motivují se tak podnikatel k tomu, aby výši smluvní pokuty nastavoval umírněně a nespoléhal na to, že vždy může výši smluvní pokuty nastavit přehnaně vysoko s tím, že soud jí případně sníží na přiměřenou úroveň.

Vymezení utvrzených povinností

Smluvní pokutou můžeme utvrdit jakoukoliv planě sjednanou smluvní povinnost, nezáleží na tom, zda se jedná o povinnost spočívající v peněžitém či nepeněžitém plnění (rozhodnutí NS ČR sp. zn. 33 Cdo 4030/2011). Problematické je však samotné vymezení daných smluvních povinností, na které se smluvní pokuta vztahuje. Často se v praxi můžeme střetnout s klauzulí navazující jednu danou smluvní pokutu na porušení jakékoliv povinnosti uvedené ve smlouvě. Je ale otázkou, zda je takové paušální vymezení utvrzených povinností dostatečně určité. Názor judikatury Nejvyššího soudu ČR není na tuto problematiku jednotný. Na jedné straně máme rozhodnutí Nejvyššího soudu, které považuje za neurčitou takovou klauzuli o smluvní pokutě, kterou by mělo být sankcionováno porušení jakékoliv smluvní povinnosti (NS ČR sp. zn. 23 Cdo 4281/2011, 23 Cdo 1400/2011). Na druhé straně stojí rozhodnutí Nejvyššího soudu považující za dostatečně určité takové vymezení smluvních povinností tvořící ucelený a identifikovatelný soubor povinností, aniž by byly jednotlivé smluvní povinnosti individualizovány (NS ČR sp. zn. 32 Cdo 493/2011), nebo dokonce takové ustanovení o smluvní pokutě vázané na jakoukoli smluvní povinnost (NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1374/2012). Jelikož musíme zkoumat přiměřenost výše smluvní pokuty ve vztahu ke konkrétní povinnosti, souhlasím s názorem Černé, že *„jako neurčité bude třeba shodně jako dle dosavadní úpravy posoudit takové ujednání, které podmiňuje vznik povinnosti zaplatit smluvní pokutu obecně porušením smluvního vztahu, aniž by bylo možné určit, se kterými konkrétními povinnostmi v rámci smluvního vztahu je vznik práva na smluvní pokutu spojen.“*

Často můžeme zejména v transakčních smlouvách nalézt prohlášení prodávajícího o vlastnostech prodávané věci a navazující ustanovení o povinnosti prodávajícího zaplatit pokutu za každé nepravdivé prohlášení. Proto, aby se jednalo o platně sjednané ustanovení o smluvní pokutě, je však třeba takovou pokutu navázat na porušení určité smluvní povinnosti. Můžeme tedy nepravdivost prohlášení považovat za porušení smluvní povinnosti? Nejvyšší soud sice nepravdivost prohlášení o vlastnostech předmětu smlouvy nepovažuje za porušení povinnosti, ale dovodil, že prohlášení plní funkci slibu plnit v určité kvalitě či množství, a proto nepravdivost prohlášení porušuje slib plnit dodáním věci s určitými vlastnostmi (NS ČR sp. zn. 33 Cdo 4030/2011, 29 Cdo 1365/2013). Optimální ustanovení v očích soudu by však bylo, kdyby si smluvní strany ujednali, že prodávající má povinnost dodat věc s následujícími vlastnostmi, a za každé porušení uvedených vlastností má povinnost zaplatit kupujícímu určitou částku.

Smluvní pokutou si také můžeme utvrdit zákonnou povinnost, ale pouze za předpokladu, že takovou povinnost zaneseme do dané smlouvy, tedy utvoříme z ní povinnost smluvní (NS ČR 23 Cdo 3147/2009).

Výše smluvní pokuty a způsob jejího určení

Výši smluvní pokuty můžeme jednak stanovit pomocí povinnosti zaplatit jednorázovou fixní částku za každé porušení dané povinnosti, anebo jako povinnost zaplatit určitou částku za každý den prodlení vyjádřenou procenty z dlužné částky. Aby výše jednorázové fixní částky prošla soudním testem, musí být stanovena přiměřeně k hodnotě a významu utvrzované povinnosti. U vyjádření smluvní pokuty procentem z hodnoty utvrzované povinnosti je třeba poměřovat přiměřenost denní procentní sazby k hodnotě a významu utvrzované povinnosti, nikoliv přiměřenost celkové výše smluvní pokuty. Dále při nastavování výše smluvní pokuty přihlížet ke konkrétním okolnostem, za kterých se smluvní pokuta sjednává. A proto nelze stanovit pevnou hranici pro přiměřenost procentní sazby smluvní pokuty,

kteřá by ješře byla přiměřená a dala se použit na jakýkoliv případ. Nelze aplikovat rozhodnutí soudu, které rozhodne o nepřiměřenosti určité sazby s přihlédnutím ke specifickým okolnostem případu na situaci o odlišných okolnostech. I když můžeme vysledovat mnoho rozhodnutí o maximální výši smluvní pokuty 0,5 % z dlužné částky (NS ČR 29 Cdo 1583/2000, 33 Odo 447/2005, 33 Odo 438/2005, 33 Odo 810/2006), nalezneme i judikaturu prohlašující smluvní pokutu ve výši 1 % za přiměřenou (NS ČR 28 Cdo 3113/2007, 21 Cdo 4956/2007) nebo takové rozhodnutí Nejvyššího soudu připoušřející za určitých okolností shledat smluvní pokutu ve výši 0,5 % z dlužné částky jako nepřiměřenou.

Třeba proto stanovit takovou výši smluvní pokuty, aby byla rozumně obhajitelná, dokázala plně motivovat povinného (dlužníka) k plnění svých smluvních povinností a zahrnovala v sobě všechny škody, které bylo možné v době sjednávání smluvní pokuty rozumně očekávat, že při porušení utvrzené povinnosti nastanou. Nepřiměřená je potom tak nastavená smluvní pokuta, kdy i mnohonásobně nižší výše by stále plnila svojí prevenční a sankční funkci (NS sp. zn. 33 Odo 890/2002).

Shrnutí

Při nastavení pokuty je třeba být, vzhledem k nejednotné judikatuře spíše konzervativní a vymezit smluvní povinnosti, na které se daná smluvní pokuta vztahuje pomocí výčtu konkrétních utvrzovaných smluvních povinností. V rámci transakčních smluv je třeba při prohlášeních prodávajícího o vlastnostech prodávané věci uvést ustanovení, které uvaluje na prodávajícího povinnost dodat věc s vlastnostmi specifikovanými v smluvních prohlášeních, aby byla naplněna podstatná náležitost smlouvy, tedy že byla porušena smluvní povinnost. V případě, že si strany přejí utvrdit i zákonnou povinnost, musí jí uvést ve smlouvě.

Výše smluvní pokuty musí být přiměřená, jinak může být soudem snížena na základě § 2051 NOZ. Při určení její výše je třeba zejména přihlížet k hodnotě a významu utvrzované povinnosti a k okolnostem případu, které existovaly v době sjednání smluvní pokuty. Její výše může zahrnovat rozumně očekávané škody, které by mohly nastat při porušení utvrzované povinnosti.

Závěr

Právní úprava smluvní pokuty i nadále obsahuje nejednotnou judikaturu ohledně vymezení smluvních pokut, na které se ustanovení o smluvní pokutě vztahuje, či určení výše smluvní pokuty. Lze proto jen čekat na ustálení rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a v mezidobí adaptovat spíše konzervativní přístup při sjednávání smluvní pokuty uvedený výše. Kromě nejednotnosti judikatury lze namítat právo soudu přezkoumávat okolnosti sjednání smluvní pokuty, na základě kterých posuzuje přiměřenost smluvní pokuty. Pokud si strany smlouvy jako profesionálové v daném oboru upraví smluvní pokutu dle specifických okolností v rámci daného komerčního odvětví, tak může být soud kvalifikován k přezkumu samotných okolností, zda jsou obhajitelné.

Mgr. Pavol Černý,
advokátní koncipient

[SAMAK právo & daně](#)

Purkyňova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 211 222 244
e-mail: info@samak.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)